

ik met Prof. NOLEN veeleer het „status quo” verdedigen en raden te wachten op na ons komende wijzeren en beteren dan wij. Maar het ligt nu niet op mijn weg de gronden uiteen te zetten voor mijn hoop, dat hoogere literarische eischen voor de opleiding aan de H. B. S., verbonden met doelmatige wijziging van het leerplan der Gymnasia, tot een bevredigende verbetering zal kunnen voeren van veel, dat op het gebied van medisch onderwijs en medische Staatsregeling daaraan ongetwijfeld behoefte heeft.

Dr. W. KOSTER, *Oud-Hoogleeraar.*

INGEZONDEN.

Zwolle, 3 April 1898.

Den Heere Dr. H. PINKHOF.

Amice!

Ik volg altijd met groote belangstelling uw krachtigen strijd tegen het neo-malthusianisme, al denk ik, zooals gij weet, anders van de quaestie dan gij, maar ditmaal zou ik toch ook wel een paar opmerkingen willen maken.

Gij zegt, wij mogen onze kundigheden slechts aanwenden tot het voorkomen en herstellen van afwijkingen, en wij moeten dit doen blindelings, zonder te vragen of wij daardoor het geluk van onze patiënten bevorderen. Moet ik daaruit lezen dat gij recht van bestaan van andere dan medische indicaties, van sociale indicaties dus, ontkent? Maar dan vrees ik dat gij zelf al herhaaldelijk aan dat principe ontrouw zult zijn geweest. Want bij al wat hij doet en aanraadt komt de practicus met de huishoudelijke omstandigheden in conflict en steeds moet hij zich daarnaar richten. Gij hebt dit ook niet willen verbieden natuurlijk, maar dan zijt gij toch in uw uitspraak te streng, te doctrinair geweest. En buitendien verbaasde mij die uitspraak van U, omdat ik weet welk een warm hart gij hebt voor de sociale belangen van den medicus, en ook voor de positie van den huisarts. Hoe kunt gij er ooit aan denken die te releveeren als gij van den huisdoctor, den vriend des huizes, zooals hij vroeger was en zooals wij hem weer zouden wenschen, den man die in alle ernstige omstandigheden geraadpleegd werd, zulk een medische machine gaat maken? Hij zou moeten handelen blindelings, zonder er zich om te bekommeren of hij het geluk en het welzijn, het sociaal welzijn, van zijn patiënten bevorderde! Geloof mij, dat doet niemand, ook gij niet. Zelfs de rechter, van wien gij spreekt, handelt niet blindelings. En de maatschappij eischt het ook niet. Wat zij eischt is dat de medicus en vooral de huisarts zij rechtschapen en eerlijk en te goeder trouw, en dat hij nooit iemand kwetse in zijn overtuiging door wat hij doet of zegt. Waar hij dus stuit op principiëelen tegenstand bij een mogelijk neo-malthusiaansch advies, of dien van te voren kan verwachten, daar zal hij zich hebben te onthouden, dat spreekt van zelf. Maar waar hij weet dat een

zoodanige tegenstand niet bestaat, en de omstandigheden in zijn oog een advies in die richting rechtvaardigen, zal onthouding daarvan alleen gebaseerd kunnen zijn op principiële, niet medische, bezwaren van zijn kant, zooals gij die hebt en vele anderen. Altijd voor zoolang de middelen op zich zelf ongevaarlijk zijn, natuurlijk. Tot dusver werd veelal het tegendeel beweerd, maar zonder dat ooit iemand zich over de zaak uitsprak, behalve TREUB, die er juist als zoodanig geen gevaar van vreesde. Daarom acht ik het stuk van MENDES DE LEON van zooveel gewicht. Dat is de weg om eindelijk eens tot een medische overtuiging te geraken. Blijken de opvattingen van MENDES inderdaad de juiste te zijn, dan komt de quaestie in een geheel ander licht.

Dan stelt gij in het verschiet dat de medici, als zij nu niet alles weigeren, zullen moeten medewerken tot het uit den wegruimen van een misdadigen schandvlek in een familie of van een erfoom. Ik kan werkelijk niet inzien dat gij tot het maken van die consequentie recht hebt, en evenmin dat gij die nu reeds in het debat moogt brengen. Het eerste niet omdat gij het niet moogt doen voorkomen alsof het verhinderen van een conceptie op één lijn staat, al is het dan nog met een groote tusschenruimte, met het vernietigen van een leven. En het tweede niet, omdat die zaak op het oogenblik niet aan de orde is. Ieder heeft de onmiddellijke consequenties van zijn daden te aanvaarden, en die dus, vóór hij handelt, ernstig te overwegen. Maar als een zaak goed is, ze na te laten omdat ze na lange jaren tot consequenties zou kunnen voeren, die wij nu afkeuren en waaraan nu ook niemand denkt, schijnt mij slechte politiek. Wij hebben nu te beslissen of een neomalthusiaansch advies geoorloofd is. Dat is het of het is het niet, het is een quaestie geheel op zich zelve. Wil iemand in allen ernst ook de andere quaestie aan de orde stellen of het geoorloofd mag zijn een schandvlek of een erfoom uit de wereld te brengen, dan kunnen wij daar ook over spreken. Maar daar ben ik tegen.

Ten slotte nog even iets over die pijnlijkste aller quaesties, die al zooveel beroering heeft teweeg gebracht, over den abortus provocatus. Een kleine historische herinnering maar. Gij maakt in uw noot een vergissing — want in den tekst zegt gij het juist — en daardoor komt de uitspraak van den Amsterdamschen Kring in een eenigszins verkeerd daglicht. De motie, die gij bedoelt, werd verworpen met 76 stemmen tegen en 26 vóór. Maar daarna werd een andere motie aangenomen met 73 stemmen vóór, 1 tegen en 27 onthoudingen. Die motie luidde: „alleen op streng medische gronden mag „abortus provocatus als geoorloofd worden beschouwd”, en de 27 leden, die niet aan de stemming deelnamen, gaven door hun onthouding te kennen, dat zij het alternatief: ook op andere dan streng medische gronden enz., zoo in het algemeen niet wenschten te aanvaarden. Maar door hun stem vóór de eerste motie: „het opwekken van abortus provocatus ook op andere „dan streng medische gronden is niet onvoorwaardelijk af te keuren”, hadden zij te kennen gegeven, dat zij zich gevallen konden denken, waarin de arts, die den abortus had geprovoceerd, voor de rechtbank van het medische geweten behoorde te worden vrijgesproken. Niet echter, zooals gij zegt, dat zij abortus illegalis toestemden.

Er zou natuurlijk nog heel wat meer over uw voordracht te zeggen zijn, maar het is mijn doel niet hier een onafzienbaren strijd over de quaestie zelve aan te vangen. Beschouw dus wat ik zeide alleen als een bewijs van de groote belangstelling, waarmede ik uw stuk las en geloof mij gaarne

t. t.

PIJNAPPEL.

Den WelEd. Gestr. Heere Dr. PIJNAPPEL.

Waarde Collega!

Uw toekomstigen levensbeschrijver hebt ge vroeger al eens te kennen gegeven, dat polemieek U niet tegenstaat. Ook vóór deze verzekering was mij die eigenschap niet onbekend en ik verheug mij er over, omdat zij mij het voorrecht verschaft, een tegenstander tegenover mij te zien, zooals men zich er slechts een wenschen kan, welwillend en toch scherpzinnig genoeg, om mij te noodzaken enkele platen mijner pantsering wat te versterken, iets waarbij ik zelf het meest kan winnen.

Ja, ik *ontken* het bestaan van andere dan *medische* indicaties voor *medische* handelingen, n.l. voor zoover die bestaan in een ingrijpen in den natuurlijke loop der dingen. Gij zult vermoed hebben, dat ik dit bedoelde, maar gij hebt mij met recht genoodzaakt, het nauwkeuriger te zeggen. Door deze beperking vervalt, dunkt mij, niets van mijn betoog, terwijl zij ruimte laat voor de warmste en krachtdadigste deelneming in de huiselijke aangelegenheden van den patiënt.

Ea als van zulk ingrijpen beweerd wordt — al zou het slechts door enkele vertrouwbare collega's geschieden — dat er lichamelijk of zedelijk nadeel van te wachten is, dan is *onthouding* in deze niet alleen een vasthouden aan een theoretisch beginsel, maar een *plicht*, zoolang men niet door een gestreng onderzoek tot de overtuiging is gekomen, dat de bezwaren ongegrond zijn. *Die plicht tot onthouding rust niet alleen op de medici.* Maar het is een stap vooruit, dat zulk onderzoek ook door U gewenscht wordt.

Eveneens stelt gij met mij den eisch, niemand te kwetsen in zijn overtuiging. Van U verwachtte ik niet anders. Van anderen werd tot dusver ondervonden, dat zij het bestaan van een overtuiging bij hun patiënten ten onrechte niet altijd verondersteld hebben.

De overweging van wat in de toekomst geëischt zal worden van den medicus, als hij zijn ingrijpen niet beperkt tot de gevallen, waarin daartoe medische indicatie bestaat, doet tot mijn stelling niets af, dat staat vast. Maar het waarschuwen voor zulk een toekomst, die slechts te voorkomen is als wij ons schrap stellen, scheen mij geoorloofd, zelfs geboden, nu ik het eenmaal over dit onderwerp had.

Voor uwe historische herinnering ben ik U zeer dankbaar. Reeds toen viel het mij en den meesten aanwezigen moeilijk, een diepgaand onderscheid te onderkennen tusschen het stemmen vóór de eerste of *tegen* de tweede motie, en ik ben er eigenlijk nog niet wijzer op geworden. Intusschen is

uw nauwkeurig teruggeven van de gebeurtenissen voor den outsider zeker niet zonder waarde.

U dankzeggend voor uw belangstelling

t. t.

PINKHOF.

BERICHTEN.

BUITENLAND.

LONDEN. — Een conferentie. Het Hoofdbestuur van *The Brit. med. Association* heeft een samenkomst gehouden met vertegenwoordigers der voornaamste *Friendly Society's* om met hen te bespreken de grieven van den geneeskundigen stand tegen die lichamen. Dat dit bestuur zich die grieven had aangetrokken, valt hoogelijk te waardeeren, want uit het verslag (*Brit. med. Journ.* 2 April) blijkt, dat de leden die grieven volstrekt niet uit ondervinding kenden. Maar deze omstandigheid had weer het nadeel, dat de vertegenwoordigers van de geneeskundigen niet opgewassen waren tegen de drogredenen der club-lieden, zoodat deze vergadering ook al een plaats zal krijgen onder de vele bergen, die in den loop der tijden voorspoedig bevallen zijn van een muis, wat hier te meer te betreuren valt, omdat de *Friendly Society's* zich nu tegenover plaatselijke geneeskundige vereenigingen die een strijd met hen willen aanbinden, steeds zullen beroepen op den vreedzamen afloop dezer conferentie met het Hoofdbestuur. Nadat van geneeskundige zijde de bekende bezwaren waren te berde gebracht tegen de afwezigheid van een loongrens voor het lidmaatschap, kwamen de club-lieden met de gewone uitvluchten, dat de meer welvarende leden dikwijls, tot voordeel van de medici, hun eigen dokter hebben en dat het *hard* is, iemand, die jaren gecontribueerd heeft, uit te stooten omdat het hem beter gaat; en men durfde zelfs vragen, of de dokters bereid waren de contributie terug te betalen aan iemand, die hen nooit had nodig gehad. Dat de club-dokter niet verlangt naar loon van patiënten, die hem niet goed genoeg vinden; dat de vooruitgekomen persoon zoolang hij betaald heeft ook gelegenheid gehad heeft van 'sdokters diensten gebruik te maken en dat hij, zoo hij nooit ziek geweest is, slechts vergoed heeft, wat de geneesheer bij zijn medeleden te veel moest doen, die eenvoudige antwoorden zijn onzen collega's zeker eerst naderhand ingevallen. Thans liep het af met het aannemen van de verzekering, dat bij „bona fide” *Friendly Society's* geen misbruiken voorkomen en de belofte, dat „zoo het noodig zou blijken” het loon der medici zelfs zou verhoogd worden, iets waarvan de aanwezige medici zelf niet eens gerept hadden.

— **Vroede vaderen.** Dicht bij het plaatsje Maldon ontspringt vlak bij eenige gevaarlijke poelen een bron, waarvan het water door een buis in de stad wordt geleid en talrijke afnemers vindt, niettegenstaande een artesische put goed water levert. De opzichter der gemeente ontving onlangs